

Zondag 15 maart 2020

Rein en onrein voedsel - Leviticus 11

Inleiding

Zie ik het nou goed? Ze hebben gewoon hun handen niet gewassen! Wat een onderschatting, wat een gemakzucht. Zo makkelijk wordt er dus omgegaan met onze tradities... Het is de klacht van de farizeeën. Je leest erover in Markus 7. Ze houden Jezus in de gaten en nu zien ze dat sommige leerlingen met 'onreine handen' hun brood eten.

Het ging hun niet om hygiëne, om een of ander virus dat uitgebannen moest worden. Nee, de voedselvoorschriften die de HEER gegeven heeft zijn in het geding. God had in Leviticus 11 duidelijk gemaakt wat je wel en niet mocht eten. En daar hadden ze nog wat extra regels bij gedaan voor de zekerheid. Zie je wel, Jezus gaat mee in de hype, maar de ware leer is bij hem ver te zoeken. Hij neemt het niet zo nauw...

Maar daar vergissen ze zich in. Ze zien alleen niet dat Jezus meer is dan de man uit Nazareth. Hij is een ware leer van Israel. En er gaat nog heel wat veranderen door zijn komst. Straks gaan die leerlingen de wereld in. En vragen ze van de Grieken, de Romeinen en andere volken niet om zich te houden aan de voedselvoorschriften. Het is een nieuwe stap. Want eerder mocht je alleen dicht bij God komen als je precies omging met ook je eten.

*

Het was de manier waarop het onderscheid zichtbaar was tussen Israel en de volken. Verderop in Leviticus 20 wordt het ook zo gezegd:

Ik ben de HEER, jullie God, die jullie van alle andere volken heeft onderscheiden. 25Daarom moeten jullie onderscheid maken tussen reine dieren en onreine, tussen onreine vogels en reine, opdat je je keel niet verontreinigt met lopende dieren, vogels of kruipende dieren die ik voor jullie heb onderscheiden als onrein. 26Wees heilig omwille van mij, want ik, de HEER, ben heilig en ik heb jullie van de andere volken onderscheiden om mijn volk te zijn.

In dat kader staan de reinheidswetten. In Leviticus 11 t/m 15 worden er aardig wat beschreven. En ook van dingen waarvan je denkt: waarom? Hoezo was een vrouw onrein na de bevalling van een

kind? Als ze ongesteld was? Daar kan ze toch niks aan doen...

Maar dan denk je dus aan schuld. Onrein, dat klinkt als vies, dat klinkt als zondig. Bij reinheid denken wij aan hygiene. Zeker nu we overal onze handen wassen met zeep. Maar in de bijbel staat het vooral voor de goede verhouding tot God. Als het goed zat tussen jou en de HEER, dan was je 'rein'. Je kon met je kleren zo voor de koning verschijnen. Op staatsbezoek. Maar er konden ook dingen gebeuren waardoor je daar even van moest afzien.

Je had bijvoorbeeld een dood dier voor je tent liggen. Want dieren leven, maar gaan ook dood. Wat doe je dan? Dan moet je zo'n kadaver wel even opruimen. En ja, dan was je tot de avond onrein (11,24). Het was niet zondig om zo'n dood dier te begraven, maar je kwam wel in contact met een wereld zoals God die niet bedoeld had vanaf het begin.

Ik vermoed dat onreinheid daarmee te maken heeft. En zeker als priester, dan was je niet alleen rein maar ook nog heilig (in Gods dienst aangenomen), dan moest je helemaal oppassen. Denk aan de geschiedenis van de vorige keer: Nadab en Abihu mochten niet door hun broers worden begraven. Een hogepriester mocht nooit een lijk aanraken.

En zo waren er ook dieren die onrein waren verklaard. Het bekendste is het varken. De Joden eten wel een geit, maar geen varkensvlees, en ook moslims doen dat niet. Dat kan ertoe leiden dat je bepaalde snoepjes niet eet. Vanwege varkensgelatine. En als er een bbq vanuit de buurt wordt georganiseerd, of vanuit de kerk, dan haal je je vlees even bij de islamitsche slager. Het varken is niet 'halal', is niet 'kosher'.

Maar waarom dan niet? Vaak wordt gezegd: dat was vanwege de hygiene. Tegenwoordig zijn er ook allerlei christelijke boekjes en weblogs die daarover gaan. En er zit wel wat in. God geeft met zijn regels ook richtlijnen voor het leven. Het klinkt niet gek om in de woestijn niet aan varkens en hazen te komen. En toch wordt het nergens gezegd.

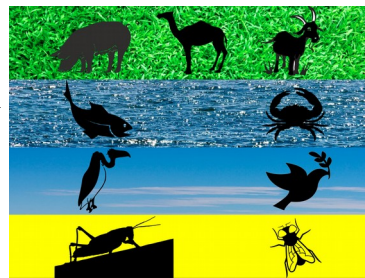
En staan er ook dieren in de lijst van Leviticus 11 waarvan we zeggen: die worden onrein verklaard, maar die lijken niet ongezonder te zijn. Bijvoorbeeld de kameel.

Al eeuwenlang vragen christenen zich af: waarom worden sommige dieren rein en andere dieren onrein verklaard? En het definitieve antwoord is nog niet gegeven. Misschien komen we er wel nooit helemaal achter.

Wel kan je zeggen dat bepaalde punten opvallen. Kijk naar de vogels. Iemand wijst op de orde. Eerst worden de landdieren beschreven, dan de dieren in het water. Eigenlijk net als in Genesis 1. En zou het niet zo kunnen zijn dat de vissen zonder vinnen en schubben te veel afwijken van het ideaalplaatje? Net als al die dieren die over de grond kruipen en kriebelen. Het doet denken aan chaos, aan dat wat niet helemaal in het standaardplaatje past...

De vogels die 'taboe' zijn, dat zijn allemaal zelf vleeseters. De gieren ruimen dode dieren op. Maar een duif eet geen vlees en is rein.

En ander denkt dat de gewoonten toen zo waren. Of dat de onreine dieren door de omringende volken als offerdieren werden gebruikt. Maar ook die vlieger gaat niet helemaal op, want het rund was een offerdier voor Israel, maar werd ook verafgoed door de omringende volken.

*

Je komt er niet helemaal uit. En in plaats van dan te denken: we kunnen er dus niks meer mee, snel doorbladeren... kunnen we ons beter afvragen wat we wel begrijpen. En dat zit vooral aan het eind. Het hele gebeuren loopt uit op vers 44. Wees heilig want ik ben heilig.

God had zijn oog laten vallen op dat kleine slavenvolkje. Hij had het bevrijd uit de slavernij, uit de machten van de dood en de chaos. Om het op te voeden tot volwassen kinderen. En hen te brengen naar een land van melk en honing. Om zo ook tot zegen te zijn voor de volken erom heen (Genesis 12,3).

En daar mag je ook in het dagelijks leven bij bepaald worden. De mannen waren besneden, dus als ze onder de woestijndouche stonden was dat zichtbaar. Aan tafel lag er geen babi pangang op het bord (en niet alleen omdat er nog geen Chinees was). In alles zat de oproep: blijf bij je bevrijder. Blijf dicht bij mij. En neem mijn voedselvoorschriften daarin nauw.

Wat dat betreft is het goed te begrijpen dat Petrus er in later tijd voor terugschrikt om alles te eten (Handelingen 10). Dat was nogal een stap! En hoe schokkend is het voor de Farizeeën geweest om te horen dat zij zelf huichelaars waren en dat niets at van buitenaf in de mens komt hem onrein kan maken (Markus 7,15). Het komt namelijk niet in je hart, maar in je maag. En na een tijdje poep je het

weer uit (7,19).

“Zo verklaarde hij alle spijzen rein” staat er dan Markus 7,19. Om vervolgens te zeggen dat wat uit de mens komt, dat maakt hem onrein. *“Want van binnenuit, uit het hart van de mensen, komen slechte gedachten, ontucht, diefstal, moord, overspel, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, laster, hoogmoed, dwaasheid; al deze slechte dingen komen van binnenuit, en die maken de mens onrein”* (21-23).

Laten we niet een karikatuur van de Joden en de Farizeers maken alsof het alleen maar om wetjes en regels ging. En ook niet te snel bij Leviticus 11 zeggen: dat was alleen maar de buitenkant. Want geloof mag ook blijken uit wat je doet, wat er op je bord ligt.

Maar geloof is wel een zaak van je binnenkant. Want hoe vaak je ook je handen wast, hoe precies je ook omgaat met voedsel, uiteindelijk moet je bevrijd worden van die diepe neiging om je te laten gaan, om dat wat van een ander is te willen hebben, om niet te roddelen, om jezelf niet onterecht beter te voelen.

We moeten onszelf beproeven. En dan niet alleen maar bezig zijn met de vraag of het hygienisch is om uit cupjes te drinken en niet uit 1 beker. Wat zijn we in de ban geraakt van het corona-virus, wat heeft het ons in de greep. Wat bepaalt het ons ook bij onze eigen kwetsbaarheid. Opeens wordt er gehamsterd, en de dingen die je in boeken en film tegenkwam gebeuren nu echt. Interessant, beklemmend, of misschien vind je het ook wel onzin.

Maar het jezelf toetsen, het lichaam van Christus ‘onderscheiden’ zoals Paulus daarover schrijft in 1 Korintiërs 11, heeft te maken met een goed zicht hebben op wat je eet en hoe. Vanmorgen zijn we met een klein groepje, maar we weten ons verbonden met de kerk van alle plaatsen en tijden. En in de kerk gaat het om Jezus, de gekruisigde. Hij die zijn lichaam liet verbreken, om ons te vullen met brood dat eeuwig leven geeft.

Het gaat alleen om Hem. En zo hebben de leerlingen het later ook gevraagd aan de volken: laten we hen geen onnodige regels opleggen, want het geloof dat Jezus Heer is, is de toegangspoort. Zo wordt je rein. En dan komt de heilige Geest om dat verlangen naar God bij je aan te wakkeren.

*

En ook anders te gaan leven. En dat leidt weer tot nieuwe toepassingen. Zo zijn er tijden geweest dat christenen geen

paardenvlees aten. Omdat dat mooie dier aan Wodan werd gewijd¹. Het betekent nu misschien wel bewuster met eten omgaan. Minder vlees. En vooral een houding van dankbaarheid. Dank de Heer voor alles, zegt Paulus in 1 Timoteus 4,4. Niets hoeft te worden verworpen als het in dank wordt aangenomen. Dat gaat verder dan de vraag of je voor het eten bidt, maar gaat over alles uit Gods hand ontvangen. Het is de vraag in hoeverre we ons daarin onderscheiden van de mensen die niet in God geloven.

En ergens anders gaat het over matigheid en zelfbeheersing (Galaten 5,22) En dat in een brief over vrijheid! Blijkbaar is die vrijheid wel wat meer dan alleen: ‘gelukkig, ik hoef als christen geen vegetariër te zijn’. En ik mag toch nog wel wijn blijven drinken...

We zitten in de 40-dagen tijd. De vraag van de Joden waar ik de preek mee begon kwam niet uit het niets. Er zit al een bepaalde lading in. Het verzet. Het niet willen aannemen van Jezus als redder. En zo kan je, kan ik, ook aan Jezus voorbij leven. En in niks anders zijn dan mensen die Jezus niet kennen. Er is nooit een moment dat je bedenkt: en hier doe ik als christen niet aan mee. Moet kunnen toch?

Maar dan blijf je alleen maar bij de vraag wat wel en niet mag. Mag je een varken eten? En waarom dan een geit wel? En een kameel weer niet..? Maar je komt niet uit bij de spits van Leviticus 11. Dat het gaat om dicht leven bij God. Dat God je geroepen heeft om voor Hem te leven. In alles! En dat je uit genade, dankzij het bloed van Jezus, een vrij mens bent. Leef vanuit zijn liefde.

Amen

1 POT, 101.

Gespreksvragen 15 maart 2020

1. Is in jouw drink/eetpatroon iets terug te zien van je geloof in de Heer?
2. Stelling: Als christen moet je je ook houden aan de voorschriften van Leviticus 11 (Esther Noordermeer)²
3. In hoeverre ben je op dit moment 'rein' voor God? Wat is reinheid?
4. Noem een moment waarop je als christen zei: 'hier kan ik niet aan meedoen'.
5. Hoe ga je er mee om dat er heel precieze voorschriften staan in Leviticus 11, zonder dat helemaal duidelijk waarom bepaalde dieren rein/onrein zijn?
6. Hoe kan je God voor alles danken (1Timoteus 4,4) rondom de maaltijd?

2 <https://www.digibron.nl/viewer/collectie/Digibron/id/f6b050b90db2f7b2121ebeb1d7d2fc5a>

Liturgie Ablasserdam & Nieuw-Lekkerland

Votum en zegengroet

Zingen Opwekking 355 [U die mij geschapen hebt]

Gebed om ontferming

Zingen Psalm 51: 2 [De Nieuwe Psalmberijming – <https://www.denieuwepsalmberijming.nl/berijmingen/psalm-51>]

Gebed om verlichting door de heilige Geest

Lezen Leviticus 11

Verkondiging

Zingen Psalm 18: 4, 5 [De Nieuwe Psalmberijming – <https://www.denieuwepsalmberijming.nl/berijmingen/psalm-18>]

Wet van de Heer

Zingen Psalm 26: 2, 4

Dankzegging en voorbede

Viering heilig avondmaal [*Niet doorgedaan vanwege corona-crisis*]

Zingen ‘Alles in allen zult Gij voor ons zijn’ [GK 06 – Gezang 125]

Zingen ‘Halleluja eeuwig dank en ere’ [GK 06 – Gezang 108]

Zegen

Inzameling van de gaven